

İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım Dersi Öğretimine Yönelik Duyuşsal Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi

Examination of Affective Awareness Levels of Faculty of Theology/Islamic Sciences Students Towards Teaching

Muhammet Mustafa

BAYRAKTAR¹

Fatih İPEK²

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi Anabilim Dalı, Kırşehir, Türkiye

²Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Muhammet Mustafa BAYRAKTAR
E-mail:
mmustafabayraktar@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 14.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 23.09.2024
Yayın Tarihi/Publication Date: 26.09.2024

Atıf: Bayraktar, Muhammet Mustafa - İpek, Fatih. "İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım Dersi Öğretimine Yönelik Duyuşsal Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 62/1 (Aralık 2024), 31-51.

Cite this article as: Bayraktar, Muhammet Mustafa - İpek, Fatih. "Examination of Affective Awareness Levels of Faculty of Theology/Islamic Sciences Students towards Teaching". *Journal of İlahiyat Researches* 62/1 (December 2024), 31-51.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

ÖZ

Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım (ÖTMT) dersi ülkemizde yüksek din öğretimi kurumlarında verilen pedagojik formasyon dersleri arasında yer almıştır. Mezuniyetleri sonrası Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev alabilecek İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin söz konusu dersleri etkili, verimli ve öğrenci merkezli işleyebilmeleri için öğretim teknolojilerini kullanabilmeleri ve materyal tasarlayabilmeleri önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmada, İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin ÖTMT dersi öğretimine yönelik alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütlenme ve kişilik haline getirme gibi boyutlar üzerinden öğrencilerin duyuşsal farkındalık düzeyleri incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2021-2022 Akademik yılı güz döneminde 3 ve 4. sınıfta öğretime devam eden toplam 371 öğrenci oluşturmuştur. Elde edilen verilere göre öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin genel ortalamalarının 'yüksek' olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yüksek Din Öğretimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adayı, Duyuşsal Farkındalık.

ABSTRACT

The Instructional Technologies and Material Design (ITMD) course is among the pedagogical formation courses given in higher religious education institutions in our country. It is important that the students of the Faculty of Theology/Islamic Sciences, who can work as Religious Culture and Ethics teachers in formal education institutions affiliated with the Ministry of National Education after their graduation, can use instructional technologies and design materials in order to teach the courses effectively, efficiently and student-centered. In this context, it was aimed to determine the affective awareness levels of the students of the Faculty of Theology/Islamic Sciences towards teaching the ITMD course in the study. To achieve this aim, the affective awareness levels of the students of the Faculty of Theology/Islamic Sciences were examined through such dimensions as receiving, reacting, valuing, organizing and personalizing the students' affective awareness levels towards the ITMD course teaching. The sample of the study consisted of a total of 371 students who were studying in the 3rd and 4th grades in the fall semester of the 2021-2022 Academic Year at Kırşehir Ahi Evran University Faculty of Islamic Sciences, Kilis 7 December University Faculty of Islamic Sciences and Necmettin Erbakan University Faculty of Theology. According to the data obtained, it was detected that the general average of the students' affective awareness levels regarding the ITMD course teaching was 'high'.

Keywords: Religious Education, Higher Religious Education, The Instructional Technologies and Material Design, Religious Culture and Ethics Teacher Candidate, Emotional Awareness.

GİRİŞ

Eğitimin imkân ve sınırlılıkları hızla değişen ve dönüşen dünyadan etkilenmektedir. Yeni yönelimlerle görselliği ve dijital etkileşimi ön plana çıkaran eğilimler, eğitimde de teknoloji ve materyal kullanımını zorunlu hale getirmektedir.¹ Genel eğitimin bir parçası olan din öğretimi açısından da dünyada öne çıkan eğilimleri değerlendirmek bir fırsat haline gelmiştir. Bu doğrultuda İlköğretim, Ortaöğretim ve Seçmeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde, İmam-Hatip Okulları Meslek derslerinde ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı din öğretimi hizmetlerinde söz konusu fırsatları etkili bir şekilde kullanma imkânını arayan çalışmalar yapılmıştır. Çünkü inanç, ibadet, ahlak, siyer, Kur'an-ı Kerim, din ve dinler gibi öğrenme alanlarındaki somut ve soyut hedeflere ulaşmak; beceri temelli, yapılandırmacı ve öğrenci merkezli din öğretimi gerçekleştirmek teknoloji ve materyal kullanmayı gerektirmektedir.

Din öğretiminde teknoloji ve materyal kullanımı, kazanım olarak ifade edilen hedeflere ulaşabilmeyi hızlandırdığı gibi etkili, kalıcı, merak uyandırıcı ve anlamlı öğrenmeyi de sağlayabilmektedir. Ayrıca algılamayı kolaylaştırma, bilgiyi sistematik hale getirme, öğrenme ortamını canlı ve eğlenceli hale getirme, ön öğrenmeleri harekete geçirme, hazırbulunuşluk düzeyini ölçme, öğrenme ortamını ve zamanı verimli kılma, öğrencilere seçenek sunma, üst bilişsel düşünme becerilerini geliştirme, öğrencilerin işbirlikçi çalışmalarına imkân tanıma, bilgileri somutlaştırma, hatırlamayı kolaylaştırma ve kavram yanılgılarını giderme gibi özellik ve imkânları vardır. Bu imkânın temelinde, teknoloji ve materyal kullanımının öğrenciyi aktif kılarak tüm duyu organlarına hitap etmesi ve nitelikli bir etkileşimin oluşmasına fırsat tanınması vardır.²

Din öğretiminde bu imkanlardan yararlanılabilmesi için öğretmen adaylarının teknoloji ve materyal konusunda bilinçli ve farkında olmaları gerekmektedir. Ancak yapılan araştırmalarda³ öğretmenlerin büyük çoğunluğunun teknoloji ve materyal kullanmayı bilememe, alışkın olmama, öğrenci sayısının fazlalığı, sınıf yönetiminin güçleşmesi, önyargı, zaman kısıtlılığı, özgüven eksikliği vb. nedenlerle teknoloji ve materyal kullanmadıkları tespit edilmiştir. Bu noktada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının göreve başlamadan Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım (ÖTMT) dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin ölçülmesi önemli görülmektedir.

1. KONU ve PROBLEM

Araştırmamıza konu olan duyuşsal farkındalık, duyguları anlama yetkinliği olarak açıklanmaktadır.⁴ Öğrenmeye karşı duyuşsal farkındalık ise öğrenirken hissedilenlerin bilincinde olmayla açıklanmaktadır. Başka bir ifadeyle ne öğrendiğinin farkında olma, öğrenmeyi öğrenme ve neyi nasıl hissederek öğrendiğinin farkında olma halidir. Duyuşsal farkındalık esasında sadece öğrenme anını değil öğrenme öncesi ve sonrası süreçleri de kapsamaktadır. Öğrenmeye karşı hissedilen sevgi, şüphe, tereddüt, korku, nefret gibi duygular algı, tutum, sorumluluk, bellek ve dikkat düzeylerini etkilemekte; böylelikle öğrenmenin niteliği ve kalıcılığı yükselmektedir. Öğrenme süreci hem bilişsel hem de duyuşsal alanla ilgilidir. Bu nedenle bireylere istemedikleri bir şeyi öğretmenin, istedikleri bir şeyi öğretmekten daha zor olduğu açıktır. Bu bakımdan duyuş olmadan gerçekleşen bir öğrenmenin davranışı etkileme olasılığı da düşüktür. Dolayısıyla duyuşu görmezden gelen bir eğitim sisteminin etkin olabilmesi mümkün değildir. Bu bağlamda öğrenmenin niteliğini etkilemesi, duyuşsal özellikleri öğrenme sürecinde önemli kılmaktadır.⁵ Bu sürecin yönetimi öğretmen adaylarının meslekteki özel alan yeterliklerini kazanmaları ve geliştirmeleri bakımından da önem arz etmektedir. Bu çerçevede araştırmanın cevap aradığı temel problem;

¹ bk. Adem Güneş, *Din Öğretimi Materyalleri* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2017), 7-8.

² bk. Leyla Küçükahmet, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2000); Güneş, *Din Öğretimi Materyalleri*, 17.

³ bk. Emine Zehra Turan, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Bilgisayar Teknolojilerini Kullanım Düzeylerine İlişkin Görüşleri", *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1 (Kasım 2012); Adem Güneş, "DKAB Dersinde Teknolojik Materyal Kullanımı ve DKAB Öğretmenlerinin Teknolojik Materyal Kullanma Eğilimleri (Gaziantep İli Örneği)", *Cumhuriyet İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1 (Haziran 2012); Süleyman Akyürek, "İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersi İle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterliklerine İlişkin Algıları", *Değerler Eğitimi Dergisi* 10/23 (Haziran 2012); Fatih Çınar, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Adaylarının Öğretim Amaçlı Teknolojiyi Kullanma ve Materyal Geliştirme Tutum ve Özgüvenleri Üzerine Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (Aralık 2014); Mehmet Korkmaz, "İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Materyal Geliştirme Durumları", *Bilimname* 36 (Nisan 2018); Eyüp Şimşek, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojileri Alanındaki Yeterlikleri", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/3 (Ekim 2018).

⁴ Yaşar Kuzucu, "Duyusal Farkındalık Düzeyi Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* III/29 (2006), 52; Belemir Sarı, *Duyusal Farkındalık Düzeyi Ölçeği İle Uluslararası Duyusal Resim Sistemi Resimlerine Verilen Valans (Değerlik) Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 17; Sema Yazıcı, *Üniversite Öğrencilerinin Gestalt Temas Biçimleri İle Kişilik Özellikleri ve Duyusal Farkındalıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 6.

⁵ Bilal Duman - Ali Yakar, "Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Ölçeği", *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi* 6/1 (Mart 2017), 200-205.

“yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencilerinin ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalıklarının hangi düzeyde olduğudur”. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır: (1) Yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencilerinin ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalıkları alt boyutlara göre hangi seviyededir ve seviyeler arasında nasıl bir ilişki vardır? (2) Yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencilerinin ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyi demografik değişkenlere ve eğitimsel özelliklere göre nasıl bir farklılaşma göstermektedir?

Söz konusu problem etrafında araştırmanın amacı, İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin ÖTMT dersine yönelik “Duyuşsal Farkındalık” düzeyini ortaya koymaktır. Araştırmadan elde edilen verilerin ve söz konusu verilere dayalı sonuç ve önerilerin Yüksek Din Öğretimi Programlarına, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi özel alan yeterliklerine ve Yükseköğretim Kurumunun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adayı yetiştirme politikalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

2. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Din ve ahlak öğretiminde duyu alanını konu alan bazı çalışmalar yapılmıştır. Alan yazına bakıldığında söz konusu çalışmaların dini duyu ve dini düşünce gelişimi ile inanç, ibadet ve ahlak öğretimi arasındaki ilişkiyi konu aldıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca din ve ahlak öğretiminde teknoloji ve/veya materyal konulu çalışmalar yapıldığı da bilinmektedir. Söz konusu çalışmaların⁶ din eğitimi ve öğretiminde teknoloji ve materyal kullanımını konu aldıkları anlaşılmaktadır.

ÖTMT dersi açısından bakıldığında literatürde bazı çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Örneğin Kuloğlu çalışmasında⁷ ÖTMT dersine yönelik Türkçe, Okul Öncesi ve Sınıf öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerini incelemiştir. Uzunöz vd., çalışmalarında⁸ ÖTMT dersinin mesleki açıdan kazandırdıklarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini incelemiştir. Bozpolat ve Arslan tarafından yapılan çalışmada,⁹ öğretmen adaylarının ÖTMT dersine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Demir ve Cesur tarafından yapılan çalışmada,¹⁰ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi/İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları öğretim teknolojileri, materyaller ve ayrıca ilgili konuya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yorulmaz tarafından yapılan çalışmada,¹¹ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının aldıkları Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin öğretim materyalleri hazırlamaya yönelik tutumları nasıl etkilediği incelenmiştir. Schreglmann ve Demir tarafından yapılan çalışmada,¹² artırılmış gerçeklik teknolojisi kullanmanın İlahiyat öğrencilerinin ÖTMT dersine yönelik tutumlarını ne yönde etkilediği incelenmiştir.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin ÖTMT dersi öğretimine yönelik “Duyuşsal Farkındalık” düzeyini ele alan bir çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede araştırmamız alan yazında yer alan çalışmalardan farklılık göstermektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin özel alan yeterliklerinden biri, ders kazanımlarını etkili bir şekilde gerçekleştirebilmek için öğretim teknolojilerini kullanabilmeleri ayrıca kazanımlarına uygun materyal seçebilme ya da tasarlayabilmeleridir. Bu çerçevede araştırmamızın, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu öğretmen yetiştirme politikalarına ayrıca yüksek din öğretiminde müfredat geliştirme çalışmalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

⁶ Sultan Deniz, *Din Eğitiminde Teknoloji ve Materyal Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020); Muhammet Mustafa Bayraktar, “Evaluation of Studies on Technology in Religious Education Published in Turkey”, *Enriching Teaching and Learning Environments with Contemporary Technologies*, ed. Mehmet Durnalı - İbrahim Limon (USA: IGI Global, 2020); Betül İnce, *Din Kültürü Ahlak Bilgisi ve İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojisi ve Materyal Kullanımına İlişkin Görüşleri* (Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021); Yasemin Ateşmen, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Değerler Eğitimi ve Din Öğretiminde Yararlanılan Materyallerin İncelenmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022).

⁷ Ayşenur Kuloğlu, “Öğretmen Adaylarına Göre Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım Dersi”, *Turkish Journal of Educational Studies* 6/1 (Ocak 2019), 33-44.

⁸ Abdulkadir Uzunöz vd., “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersinin, Mesleki Açıda Kazandırdıklarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri: Nitel Bir Çalışma”, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 5/3 (Kasım 2017), 317-339.

⁹ Ebru Bozpolat - Aysel Arslan, “Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri”, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi* 9/3 (Kasım 2018), 60-84.

¹⁰ Ömer Demir - Fatma Cesur, “Dkab ve İhl Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Derslerinde Kullandıkları Öğretim Teknolojileri-Materyaller ve Konuya İlişkin Görüşleri”, *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10 (Aralık 2019), 63-97.

¹¹ Bilal Yorulmaz, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Programı Kapsamında Aldıkları ÖTMG Dersinin Öğretim Teknolojileri ve Materyallere Karşı Olumlu Tutum Geliştirmeye Etkisi”, *International Journal of Social Science* 51 (Kasım 2016), 157-177.

¹² Sinan Schreglmann - Ridvan Demir, “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersinde Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/1 (Haziran 2022), 116-134.

3. YÖNTEM

Bu araştırmanın metodolojik açıdan dayandığı yaklaşım nicel yaklaşımdır. Araştırmada nicel bir yaklaşımla yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyleri betimsel olarak incelenmiştir. Bu incelemeyi yaparken tarama (survey) yöntemi tercih edilmiştir. Zira Büyüköztürk ve arkadaşlarının çalışmalarında¹³ belirttiği gibi standartlaştırılmış bir ölçek kullanılarak büyük örneklemelerin inanç ve tutumlarını öz bildirimle dayalı bildirimler vasıtasıyla elde etmeye çalışan araştırmalarda betimsel model yöntemin tarama (survey) yöntemi olması daha uygundur.

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de örgün olarak yüksek din öğretimi yapılan İlahiyat ve İslami İlimler fakültelerinde ÖTMT dersi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemine ise Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde 2021-2022 akademik yılı güz döneminde öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem seçiminin birinci aşamasında kolay ulaşılabilirlik kriterine göre bahsi geçen üç fakülte (küme örnekleme) belirlenmiştir. İkinci aşamada ise evren içerisinden tesadüfi/seçkisiz olarak belirlenen ve gönüllülük esasına göre araştırmaya katılan öğrenciler seçilmiştir (eleman örnekleme birimi seçimi). Böylelikle evreni temsilen 371 öğrenci araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır. YÖK istatistiklerine göre¹⁴ ilgili yılda yüksek din öğretimi gören lisans öğrencilerinde üçüncü ve dördüncü sınıfa devam edenlerin sayıları dikkate alındığında evrenin örnekleme temsil etme oranının oldukça yeterli olduğu görülmektedir.¹⁵

Örneklemin demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik ve Eğitimsel Özellikleri

		N	Toplam N	%	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	269	371	72.5	100
	Erkek	102		22.5	
Sınıf	3. sınıf	233	371	62.8	100
	4. sınıf	138		32.2	
Lise Mezuniyet	AİHL	263	371	70.9	100
	Diğer	180		29.1	
Üniversite	Kırşehir	96	371	25.9	100
	Kilis	95		25.6	
	N. Erbakan	180		48.5	
Fakülte	İlahiyat	185	371	49.9	100
	İslami İlimler	186		50.1	
Fakülteyi Seçme Nedeni	Kendi isteği	325	371	87.6	100
	Ailesinin isteği	26		7	
	İş bulma imkânı	20		5.4	
ÖTMG dersi	Yüzyüze	103	371	27.8	100
	Online	268		72.2	

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde kişisel bilgilere ve duyuşsal farkındalık düzeyini etkileyebileceği düşünülen bağımsız değişkenlere ait bilgilere yer verilmiştir. Anket formunun ikinci bölümünde örneklem grubunun ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyini belirlemek amacıyla “Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır.

¹³ Şener Büyüköztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı, 2008), 226.

¹⁴ YÖK (Erişim 11 Şubat 2023).

¹⁵ Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem Teknik ve İlkeler* (Ankara: Pegem Akademi, 7. Baskı, 2009), 102.

Duman ve Yakar tarafından geliştirilen ve tüm derslerin öğretimi için kullanılabilir bu ölçek, öğrencilerin duyuşsal alan öğrenmelerinin farkına varma ve öğrenme-öğretme sürecinde duyuşsal durumlarını fark etme düzeylerini yordayıcı yapıya sahiptir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılarak ortaya konulan duyuşsal alana ilişkin, psikometrik nitelikleri yeterli bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte ölçülen “duyuşsal farkındalık”; “alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütlenme, kişilik haline getirme” şeklinde 5 faktör olarak yapılandırılmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda “Alma” faktöründe 7 madde, “Tepkide Bulunma” faktöründe 9 madde, “Değer Verme” faktöründe 8 madde, “Örgütlenme” faktöründe 7 madde ve “Kişilik Haline Getirme” faktöründe 6 madde olmak üzere toplam 37 maddelik bir ölçme aracı ortaya çıkmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Faktörler toplam varyansın %55,576’sını açıklamaktadır. Genel ölçüğe ait Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, “.896” olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların ölçeğin her bir faktöründen aldığı yüksek puanlar, faktöre ait öğretime yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinin yüksek olduğunu ve tüm ölçekten aldığı yüksek puanlar, öğretime yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu yansıtmaktadır. 5’li likert tipi derecelendirme şeklinde hazırlanan bu ölçekte alınabilecek en yüksek puan 180, en düşük puan ise 37’dir.¹⁶ Bu çalışmadaki Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise “.824”tür. Geçerlik ve güvenilirliğiyle ilgili açıklamalar ışığında ölçeğin teorik olarak duyuşsal farkındalık kavramını doğru ele aldığı, maddelerin yazımı ve duyuşsal farkındalığın alt boyutlarını temsil etme özelliğine sahip olduğu ayrıca ölçek maddelerinin İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerine uygun olduğu böylelikle ölçeğin araştırmanın amacına hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Bu çalışma için Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi’nden (19.01.2022 tarih ve 2022/01/14 sayılı) etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca araştırma için katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Anket formundan elde edilen verilerin istatistiksel işlemleri için SPSS istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Değişkenlere ait betimsel analizlerin yanı sıra, katılımcı grupları arasındaki farklılaşmayı ve ilişkileri tespit eden analizler de yapılmıştır. Katılımcıların ÖTMT dersi öğretime yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin incelenmesinde aritmetik ortalama ve standart sapma ve “Pearson Korelasyon Testi” ile betimsel ve ilişkisel analizler de yapılmıştır. Örneklemenin bağımsız değişkenlere göre gösterdiği farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için ise “Bağımsız Örneklem t-testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” analizleri kullanılmıştır. Bulguların istatistiksel olarak sınanmasında anlamlılık değeri $p < .05$ kabul edilmiştir. Büyük gruplarda parametrik testlerin kullanılması için gerekli olan “normallik varsayımı” için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri literatürde +1 ile -1 aralığı mükemmel olarak kabul edilmiştir.¹⁷ Bu çalışmadaki çarpıklık ve basıklık değerleri bütün faktörlerde ve ölçeğin genelinde +1 ile -1 arasında görülmüştür. Ölçeğin genelinde basıklık değeri “.695”, çarpıklık değeri “-.885” olduğu için gerekli değer karşılandığı kabul edilmiştir. Post-hoc parametrik testleri kullanmak için gerekli olan “Levene” testinde “varyansların homojenliği” şartının sağlandığı durumlarda “F” test puanı ve Scheffe testi, varyansları homojen dağılmayan değişkenlerde “Welch” test puanı ve posthoc testi olarak da “Tamhane” testi kullanılması kararlaştırılmıştır. Verilerin çözümünde ve yorumlanmasında ölçeğin genel ortalama puanı esas alınmış, faktör puanları ise ikincil veriler olarak kullanılmıştır.

4. BULGULAR, YORUM ve TARTIŞMA

4.1. Katılımcıların ÖTMT Dersi Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Düzeyi ile İlgili Bulgular

Katılımcıların ölçekten almış olduğu puanları çok gelişmiş, gelişmiş, orta düşük ve çok düşük diye sınıflandırdığımızda aldıkları puanlara göre Tablo 2’ deki bir dağılım ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2: ÖYDF Ölçeği Değerlendirme Düzeyi Aralığı

	Çok Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek
Faktör 1: Alma	7.00-12.60	12.61-18.20	18.21-23.80	23.81-29.40	29.41-35.00
Faktör 2: Tepkide	9.00-16.20	16.21-23.40	23.41-30.60	30.61-37.80	37.81-45.00
Faktör 3: Değer	8.00-14.40	14.41-20.80	20.81-27.20	27.21-33.60	33.61-40.00
Faktör 4:	7.00-12.60	12.61-18.20	18.21-23.80	23.81-29.40	29.41-35.00
Faktör 5: Kişilik	6.00-10.80	10.81-15.60	15.61-20.40	20.41-25.20	25.21-30.00
Ölçeğin Geneli	37.00-66.60	66.61-96.20	96.21-125.80	125.81-155.40	155.41-185.00

¹⁶ Duman - Yakar, “Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Ölçeği”, 210-214.

¹⁷ Darren George - Paul Mallery, *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference* (NY: Routledge, 2016), 113.

Betimsel analizlerin sonucuna göre katılımcıların "ÖYDF ölçeğinin genelinde aldığı ortalama puan $\bar{X}$ =145.830'dur. Bu bulgu İlahiyat/İslami İlimler öğrencilerinin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyleri açısından kendilerini *yüksek düzeyde* hissettiğini göstermektedir. Katılımcılar ölçeğin alt boyutlarında aldığı ortalama puanlara göre de bütün boyutlarda "yüksek düzeye" denk gelecek puanlar almıştır. Yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencilerinin ÖTMT dersinin öğretimine yönelik ;"alma" ($\bar{X}$ =28.398), "tepkide bulunma" ($\bar{X}$ =36.730), "değer verme" ($\bar{X}$ =30.962), "örgütlenme" ($\bar{X}$ =26.377) ve "kişilik haline getirme" ($\bar{X}$ =23.361) boyutlarında yüksek düzeyde duyuşsal farkındalığa sahip oldukları görülmüştür. (bk.Tablo 3).

Tablo 3: Katılımcıların ÖYDF Ölçeği Ortalamaları ile İlgili Betimleyici Test Sonuçları

	N	En düşük	En yüksek	X	S
fakt1_alma	371	9.00	35.00	28.398	4.910
fakt2_tepkide	371	14.00	45.00	36.730	6.532
fakt3_değer	371	13.00	40.00	30.962	5.082
fakt4_örgütlenme	371	11.00	35.00	26.377	4.900
fakt5_kişilik	371	6.00	30.00	23.361	4.999
Ölçek Genel	371	73.00	185.00	145.830	23.571

Tablo 4'e göre "Yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencilerinin ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin alt boyutları arasındaki ilişki nasıldır?" sorusunun cevabı: "alma" ve "tepkide bulunma" boyutlarının "kişilik haline getirme" boyutu arasındaki ilişki hariç tutulmak üzere bütün boyutlarda pozitif yönde güçlü düzeyde ilişki (>.70) bulunmaktadır. Ancak söz konusu hariç tutulan boyutlarda dahi "r" değeri ".696" ve ".697" olduğu için güçlü ilişki gösteren ".7" gibi kabul edilebilir. Bu durumda bütün boyutlarda birbiri ile pozitif yönde güçlü bir ilişkini olduğu görülmektedir. Ölçeğin geneli ile en güçlü ilişki "tepkide bulunma boyutunda" ($r(371)=.913$, $p=.00$) tespit edilmiştir. Alt boyutlarda ise en güçlü ilişki alma ve tepkide bulunma boyutları arasındadır. ($r(371)=.863$, $p=.00$).

Tablo 4: Katılımcıların ÖYDF Ölçeği Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

		fak1 alma	fakt2 tepkide	fak3 değer	fakt4 örgütlenme	fakt5 kişilik
fakt1 alma	R	1	.863(**)	.710(**)	.723(**)	.697(**)
	P		.000	.000	.000	.000
	N	371	371	371	371	371
fakt2 tepkide	R	.863(**)	1	.741(**)	.713(**)	.696(**)
	P	.000		.000	.000	.000
	N	371	371	371	371	371
fakt3 değer	R	.710(**)	.741(**)	1	.757(**)	.710(**)
	P	.000	.000		.000	.000
	N	371	371	371	371	371
fakt4 örgütlenme	R	.723(**)	.713(**)	.757(**)	1	.816(**)
	P	.000	.000	.000		.000
	N	371	371	371	371	371
fakt5 kişilik	R	.697(**)	.696(**)	.710(**)	.816(**)	1
	P	.000	.000	.000	.000	
	N	371	371	371	371	371
Ölçek genel	R	.899	.913	.877	.893	.873
	P	.000	.000	.000	.000	.000
	N	371	371	371	371	371

** $p<.01$

4.2. Katılımcıların ÖTMT Dersi Öğretimine Yönelik Duyuşsal Farkındalık Düzeyinin Bağımsız Değişkenler Açısından Değişimi ile İlgili Bulgular

Katılımcıların ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşması incelendiğinde erkek öğrenciler lehine bir farklılaşma olduğu görülmektedir. ($t(147.835)=-2,853$, $p<.05$). Erkek katılımcıların ÖTMT dersi öğretimine yönelik farkındalık düzeylerinin kız öğrencilerden anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu görülmektedir. Alt boyutlarda ise sadece değer verme boyutunda cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. ($p>.05$). Diğer boyutların tamamında ÖTMT dersine yönelik farkındalık açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilerden anlamlı olarak pozitif bir biçimde farklılaştığı görülmüştür.

Tablo 5: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar t- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	sd	P
fakt 1_alma	Kız		27.235	5.885	-2.853	147.003	.013
	Erkek		28.840	4.432			
fakt2 tepki	Kız		34.921	7.740	-2.508	147.446	.004
	Erkek		37.416	5.584			
fakt 3_değer	Kız		30.176	5.589	-1.666	152.723	.098
	Erkek		31.262	4.718			
fakt4 örgütlenme	Kız		25.137	5.543	-2.780	155.530	.006
	Erkek		26.847	4.556			
fakt 5_kişilik	Kız		22.049	5.562	--2.780	158.334	.004
	Erkek		23.853	4.685			
Ölçek Genel	Kız		139.519	27.886	-2.853	147.835	.005
	Erkek	102	148.223	21.285			

* $p<.05$

Katılımcıların öğrenim gördüğü fakültenin İlahiyat ya da İslami İlimler olmasının ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyini etkileyip etkilemediği sorusunun cevabını aramak için yapılan bağımsız örneklem t-Testi sonuçlarına göre öğrenim görülen fakültenin türü ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeyinde herhangi bir anlamlı farklılığa neden olmamaktadır. ($p>.05$). Alt boyutlarda puanlar da fakültenin İslami İlimler ya da İlahiyat olmasının ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeyini istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştırmadığını göstermektedir.

Tablo 6: Fakülte Türü Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

	Fak. Türü	N	$\bar{X}$	S	t	sd	P
fakt 1_alma	İ. İlimler	185	28.7081	4.293	1.211	350.640	.227
	İlahiyat	186	28.0914	5.450			
fakt2_tepki	İ. İlimler	185	37.3676	5.826	1.881	355.707	.061
	İlahiyat	186	36.0968	7.125			
fakt 3_değer	İ. İlimler	185	31.2270	4.752	1.001	369	.318
	İlahiyat	186	30.6989	5.391			
fakt4_örgütlenme	İ. İlimler	185	26.3081	4.536	-.271	369	.786
	İlahiyat	186	26.4462	5.248			
fakt 5_kişilik	İ. İlimler	185	23.8000	4.408	1.691	352.982	.092
	İlahiyat		22.9247	5.503			
Ölçek Genel	İ. İlimler	185	147.410	20.974	1.290	354.664	.198
	İlahiyat	186	144.258	25.858			

* $p<.05$

Fakülte türü değişkeninde olduğu gibi sınıf düzeyi değişkeni açısından da katılımcıların ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinin anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. ($p>.05$). Bütün alt boyutlar ve ölçeğin genel puanları açısından ÖTMT dersinin 3 veya 4. Sınıf ders çizelgesinde olması istatistiksel olarak bir farklılık oluşturmamıştır.

Tablo 7: Sınıf Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Sınıf	N	$\bar{X}$	S	t	sd	P
fakt 1_alma	3. sınıf	233	28.3519	4.951	-.239	369	.811
	4. sınıf	138	28.4783	4.858			
fakt2_tepki	3. sınıf	233	36.7940	6.421	.243	369	.808
	4. sınıf	138	36.6232	6.739			
fakt 3_değer	3. sınıf	233	31.1845	4.874	1.095	369	.274
	4. sınıf	138	30.5870	5.413			
fakt4_örgütlenme	3. sınıf	233	26.7554	4.840	1.938	369	.053
	4. sınıf	138	25.7391	4.952			
fakt 5_kişilik	3. sınıf	233	23.4464	5.053	.426	369	.670
	4. sınıf	138	23.2174	4.922			
Ölçek Genel	3. sınıf	233	146.5322	23.190	.745	369	.457
	4. sınıf	138	144.6449	24.240			

* $p<.05$

ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinde anlamlı bir değişme görülmeyen bir diğer değişkende mezun olunan lise değişkenidir. Mezun olunan lisenin İHL/AlİHL ya da farklı bir lise türü olması hiçbir alt boyutta ve ölçeğin genel puanında ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinde anlamlı bir farklılaşma göstermemiştir. ($p>.05$).

Tablo 8: Mezun Olunan Lise Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Lise	N	$\bar{X}$	S	t	Sd	P
fakt 1_alma	İHL	263	28.2281	5.150	-1.045	369	.296
	Diğer	108	28.8148	4.264			
fakt2_tepki	İHL	263	36.6426	6.803	-.404	369	.687
	Diğer	108	36.9444	5.845			
fakt 3_değer	İHL	263	31.0798	5.160	.695	369	.488
	Diğer	108	30.6759	4.900			
fakt4_örgütlenme	İHL	263	26.4068	5.057	.181	369	.857
	Diğer	108	26.3056	4.516			
fakt 5_kişilik	İHL	263	23.4259	5.108	.388	369	.698
	Diğer	108	23.2037	4.743			
Ölçek Genel	İHL	263	145.7833	24.487	-.060	369	.952
	Diğer	108	145.9444	21.283			

* $p<.05$

ÖTMT dersinin online veya yüzyüze yapılması öğrencilerin bu derse yönelik duyuşsal farkındalık düzeyine nasıl etkilemektedir sorusunun cevabını bulmak için yapılan analizlerin sonucuna göre bu dersin yüzyüze ya da online yapılması genel olarak derse yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinde anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır. ($p > .05$). Ancak “değer verme” ($t(233,952) = 2,186, p < .05$) ve “kişilik haline getirme” ($t(234,662) = 2,014, p < .05$) boyutunda yüzyüze eğitim lehine farklılaşma olduğu görülmektedir.

Tablo 9: ÖTMT Dersinin Öğretim Biçimi Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Öğr Biçimi	N	$\bar{X}$	S	T	sd	p
fakt 1_alma	Yüzyüze	103	28.8544	4.23665	1.207	222.941	.229
	Online	268	28.2239	5.14311			
fakt2_tepki	Yüzyüze	103	37.6408	5.52508	1.834	228.032	.068
	Online	268	36.3806	6.85843			
fakt 3_değer	Yüzyüze	103	31.7961	4.20634	2.186	233.952	.030
	Online	268	30.6418	5.35469			
fakt4_örgütlenme	Yüzyüze	103	26.7087	4.00155	.906	239.197	.366
	Online	268	26.2500	5.20596			
fakt 5_kişilik	Yüzyüze	103	24.1165	4.13095	2.014	234.662	.045
	Online	268	23.0709	5.27436			
Ölçek Genel	Yüzyüze	103	149.1165	18.98260	1.883	242.498	.061
	Online	268	144.5672	25.03030			

* $p < .05$

Katılımcıların fakültelerinden duyduğu memnuniyet düzeyinin onların ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyi üzerinde anlamlı bir farkındalık oluşturup oluşturmadığını sorgulamak için yapılan analizler sonucunda fakülteden duyulan memnuniyet durumunun ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinde anlamlı farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür. *Kişilik haline dönüştürme* boyutu dışındaki bütün boyutlarda ve ölçeğin genelinde fakültesiyle ilgili memnuniyet algısının olumlu olduğunu bildiren katılımcılar ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeyinde pozitif olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Ölçeğin genel puanları açısından ele alındığında fakültesinden memnuniyeti ile ilgili olumlu bildirim yapan katılımcılar olumsuz bildirim yapan katılımcılardan anlamlı olarak farklılaşmıştır. ($t(369) = 2.918, p < .05$).

Tablo 10: Fakülte Memnuniyeti Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Fak. Memnuniyeti	N	$\bar{X}$	S	T	sd	p
fakt 1_alma	Olumlu	301	28.7774	4.83807	3.114	369	.002
	Olumsuz	70	26.7714	4.92309			
fakt2_tepki	Olumlu	301	37.1495	6.45091	2.582	369	.010
	Olumsuz	70	34.9286	6.62302			
fakt 3_değer	Olumlu	301	31.2458	4.85242	1.994	92.242	.049
	Olumsuz	70	29.7429	5.85745			
fakt4_örgütlenme	Olumlu	301	26.7409	4.67824	2.700	93.303	.008
	Olumsuz	70	24.8143	5.52804			
fakt 5_kişilik	Olumlu	301	23.6213	4.72540	1.810	90.279	.074
	Olumsuz	70	22.2429	5.95012			
Ölçek Genel	Olumlu	301	147.5349	22.86386	2.918	369	.004
	Olumsuz	70	138.5000	25.28433			

* $p < .05$

Katılımcıların programlardan duyduğu memnuniyetin de onların ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinde bütün boyutlarda anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür. Ölçeğin genel puanları incelendiğinde fakülte programlarından memnun olduğunu bildiren katılımcıların memnun olmadığını bildirenlere göre anlamlı bir biçimde ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. ($t(111,874)=3.715$, $p<.05$). Alt boyutlar açısından bakıldığında da aynı şekilde programdan memnun olduğunu bildiren katılımcılar lehine farklılaşma olduğu görülmüştür. ($p<.05$).

Tablo 11: Program Memnuniyeti Algısı Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Program	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
fakt 1_alma	Olumlu	291	28.9897	4.66349	4.535	369	.000
	Olumsuz	80	26.2500	5.21075			
fakt2_tepki	Olumlu	291	37.4158	6.31711	3.928	369	.000
	Olumsuz	80	34.2375	6.73597			
fakt 3_değer	Olumlu	291	31.3436	4.76323	2.456	108.519	.016
	Olumsuz	80	29.5750	5.93589			
fakt4_örgütlenme	Olumlu	291	26.8866	4.58906	3.495	110.499	.001
	Olumsuz	80	24.5250	5.54378			
fakt 5_kişilik	Olumlu	291	23.7629	4.67002	2.626	108.160	.010
	Olumsuz	80	21.9000	5.85392			
Ölçek Genel	Olumlu	291	148.3986	22.15523	3.715	111.874	.000
	Olumsuz	80	136.4875	26.22299			

* $p<.05$

Yapılan analizlere göre yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencilerinin ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinde farklılaşmaya neden olan bir değişkende katılımcıların "ilahiyatçı olmaya yatkınlık" algılarıdır. Ölçeğin genel ortalama puanları açısından bakıldığında kendini ilahiyatçı olmaya yatkın olarak gören katılımcıların ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeyi anlamlı bir biçimde daha yüksektir. ($t(369)=3.098$, $p<.05$). Benzer biçimde bütün alt boyutlarda da ilahiyatçı olmaya yatkınlık algısı olumlu olanların ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeyi anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 12: İlahiyatçı Olmaya Yatkınlığınız Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Mesleki Yatkınlık	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
fakt1_alma	Olumlu	331	28.6163	4.85183	2.470	369	.014
	Olumsuz	40	26.6000	5.08794			
fakt2_tepki	Olumlu	331	37.0363	6.42428	2.614	369	.009
	Olumsuz	40	34.2000	6.95111			
fakt3_değer	Olumlu	331	31.2175	4.93913	2.808	369	.005
	Olumsuz	40	28.8500	5.79367			
fakt4_örgütlenme	Olumlu	331	26.6314	4.69527	2.390	44.922	.021
	Olumsuz	40	24.2750	6.01702			
fakt 5_kişilik	Olumlu	331	23.6314	4.73639	2.381	44.227	.022
	Olumsuz	40	21.1250	6.44976			
Ölçek Genel	Olumlu	331	147.1329	22.81946	3.098	369	.002
	Olumsuz	40	135.0500	27.04408			

* $p<.05$

Katılımcıların fakültede önemsenme algısı onların ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılaşmaya neden olmuştur. ($t(204.199) = 2.969, p < .05$). Bütün alt boyutlarda ve ölçeğin genel puanlarında fakültede önemsenme algısı olan katılımcıların ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 13: Fakültede Önemsenme Algısı Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Önemsenme algısı	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
fakt 1_alma	Olumlu	252	28.8333	4.80662	2.497	369	.013
	Olumsuz	119	27.4790	5.02173			
fakt2_tepki	Olumlu	252	37.3810	6.26424	2.817	369	.005
	Olumsuz	119	35.3529	6.89459			
fakt 3_değer	Olumlu	252	31.5040	4.70864	2.830	198.139	.005
	Olumsuz	119	29.8151	5.64781			
fakt4_örgütlenme	Olumlu	252	26.8690	4.57809	2.678	200.968	.008
	Olumsuz	119	25.3361	5.39503			
fakt 5_kişilik	Olumlu	252	23.8413	4.69112	2.568	202.373	.011
	Olumsuz	119	22.3445	5.48099			
Ölçek Genel	Olumlu	252	148.4286	22.13934	2.969	204.199	.003
	Olumsuz	119	140.3277	25.58506			

* $p < .05$

Araştırmada katılımcılara müfredattaki dersi içeriklerinde sunulan bilgiler ile ilgili algılarını bildirmeleri istenmiştir. Analizler sonucunda müfredattaki bilgilerin “öğrenmek istenilen bilgiler” ya da “öğrenmek zorunda olduğu bilgiler” olarak algılanmasının katılımcıların ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeylerinde anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür. ($p > .05$).

Tablo 14: Ders İçeriklerini Değerlendirme Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Ders içerikleri	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
Faktör 1	İstekli	203	28.5911	4.71729	.828	369	.408
	Zorunlu	168	28.1667	5.13957			
Faktör 2	İstekli	203	36.9360	6.44480	.666	369	.506
	Zorunlu	168	36.4821	6.64855			
Faktör 3	İstekli	203	31.3744	5.07837	1.721	369	.086
	Zorunlu	168	30.4643	5.05881			
Faktör 4	İstekli	203	26.7685	4.85029	1.694	369	.091
	Zorunlu	168	25.9048	4.93337			
Faktör 5	İstekli	203	23.6010	4.86179	1.016	369	.311
	Zorunlu	168	23.0714	5.16155			
Ölçek Genel	İstekli	203	147.2709	23.02969	1.295	369	.196
	Zorunlu	168	144.0893	24.16382			

* $p < .05$

Katılımcıların ÖTMT dersi başarı düzeyi ile ÖYDF Ölçeği puanları arasındaki Pearson Korelasyon Testi sonuçları incelendiğinde bu derste ulaşılan akademik başarı ile derse yönelik farkındalık düzeyi arasında hiçbir anlamlı ilişkinin olmadığı görülmektedir. ($p>.05$).

Tablo 15: Katılımcıların ÖTMT Dersi Başarı Düzeyi İle ÖYDF Ölçeği Puanları Arasındaki Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

		fakt1_alma	fakt2_tepkide	fakt3_değer	fakt4_örgütlenme	fakt4_kişilik	Genel
Başarı notu	r	-.093	-.102	.002	-.051	-.070	-.072
	p	.074	.050	.969	.332	.181	.164
	N	371	371	371	371	371	371

** $p < 0.01$

Bilgisayar kullanma becerisi algısı ile ÖYDF Ölçeği puanları arasındaki farklılaşmayı tespit etmek için yapılan ANOVA analizinde ölçeğin genel puanları açısından herhangi anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Ancak değer verme, örgütlenme ve kişilik haline getirme boyutlarında gruplar arasında bir farklılaşma görülmüştür. Değer verme boyutunda bilgisayar kullanım becerisi orta düzeyde olanlarla ileri düzeyde olanlar arasında orta grup lehine ($F(2,368)=3.636$, $p=.027$); örgütlenme ve kişilik haline dönüştürme boyutunda başlangıç seviyesinde olanlar ile orta düzeyde olanlar arasında orta grup lehine (sırasıyla $F(2,368)=5.539$, $p=.04$), $F(2,368)=3.526$, $p=.03$) farklılaşma görülmüştür.

Tablo 16: Bilgisayar Kullanma Becerisi Algısı İle ÖYDF Ölçeği Puanları Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

		KT	sd	KO	F	p	Farklılaşma
fakt1 alma	Gruplar	65.372	2	32.686	1.061 ^{**18}	.352 ^{**}	
	Gruplar	8857.588	67.747 ^{**}	24.070			
	Toplam	8922.960	370				
fakt2 tepkide	Gruplar	237.562	2	118.781	2.062 ^{**}	.135 ^{**}	
	Gruplar	15553.484	66.708 ^{**}	42.265			
	Toplam	15791.046	370				
fakt3 değer	Gruplar	185.240	2	92.620	3.636	.027	Orta ile İleri
	Gruplar	9374.232	368	25.473			
	Toplam	9559.472	370				
fakt4 örgütlenme	Gruplar	259.670	2	129.835	5.539	.004	Başlangıç ile orta
	Gruplar	8625.500	368	23.439			
	Toplam	8885.170	370				
Fakt5 kişilik	Gruplar	173.920	2	86.960	3.526	.030	Başlangıç ile orta
	Gruplar	9075.681	368	24.662			
	Toplam	9249.601	370				
Genel	Gruplar	4104.109	2	2052.054	3.047 ^{**}	.054 ^{**}	
	Gruplar	201470.193	68.264 ^{**}	547.473			
	Toplam	205574.302	370				

* $p < .05$

¹⁸ İşareti konulan değerler Levene Testi sonuçlarına göre varyansların homojenliği şartını sağlamayan durumlarda "F Testi" değeri yerine "Welch Testi" değerlerini gösterir.

Fakülteyi seçme nedeni ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık ilişkini sorgulamak için yapılan analizlerde bütün boyutlarda ve ölçeğin genelinde fakülteyi “kendi isteği ile” seçen grup en yüksek puanları, “iş garantisi için seçen grup en düşük puanı almıştır. Yapılan ANOVA analizine göre bütün boyutlarda fakülteyi kendi isteği ile seçen grup ile fakülteyi “iş garantisi” vadettiği düşünceyle seçen grup arasında kendi isteği ile seçen grup lehine farklılaşma görülmektedir. Aynı şekilde ölçeğin genel puanları açısından da fakültesini kendi isteği ile seçenler fakültesini iş garantisi için seçenlerden pozitif yönde anlamlı olarak farklılaşmaktadır. ($F(2,368) = 6.251, p=.002$).

Tablo 17: Fakülteyi Seçme Nedeni İle ÖYDF Ölçeği Puanları Arasındaki ANOVA Testi Sonuçları

		KT	sd	KO	F	p	Farklılaşma
fakt1_alma	Gruplar	225.682	2	112.841	4.775	.009	Kendi isteği ile iş
	Gruplar	8697.278	368	23.634			
	Toplam	8922.960	370				
fakt2_tepkide	Gruplar	317.435	2	158.718	3.775	.024	Kendi isteği ile iş
	Gruplar	15473.611	368	42.048			
	Toplam	15791.046	370				
fakt3_değer	Gruplar	277.740	2	138.870	5.506	.004	Kendi isteği ile iş
	Gruplar	9281.732	368	25.222			
	Toplam	9559.472	370				
fakt4_örgütleme	Gruplar	271.019	2	135.510	5.789	.003	Kendi isteği ile iş
	Gruplar	8614.151	368	23.408			
	Toplam	8885.170	370				
fakt5_kişilik	Gruplar	271.112	2	135.556	5.556	.004	Kendi isteği ile iş
	Gruplar	8978.489	368	24.398			
	Toplam	9249.601	370				
Genel	Gruplar	6753.960	2	3376.980	6.251	.002	Kendi isteği ile iş
	Gruplar	198820.342	368	540.273			
	Toplam	205574.302	370				

Araştırmamızda yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinin bütün alt boyutlarda ‘yüksek’ düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu tespit yüksek din öğretimi yapılan kurumların öğretim teknolojileri ve materyal tasarım yetkinliği bakımından öğretmenlik mesleğine uygun mezunlar yetiştirme açısından olumlu bir durumu yansıtmaktadır. Ancak her ne kadar bu bulgular memnun edici olarak yorumlanabilse de yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin ÖTMT dersinin öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyini ‘çok yüksek’ düzeye çıkarabilmek hedef olmalıdır. Çünkü söz konusu dersin öğretimine yönelik duyuşsal farkındalığın gelişmesi hem lisans eğitiminin başarısına hem de öğretmenlik mesleğindeki başarıya ve doyum düzeyine etki edebilecek bir unsurdur. Nitekim Çınar, yüksek din öğretiminde öğretmen yetiştirme sorunlarını incelediği çalışmasında,¹⁹ yüksek din öğretimi gören öğretmen adaylarının öğretmenlik tutum puanları ile öğretmenlik yeterlik puanları arasında pozitif ilişki olduğunu tespit etmiştir. Ölçeğin genel ortalama puanlarındaki memnun edici bulgunun yanında ölçeğin alt boyutlarının bir birleriyle ve ölçeğin geneliyle ilişki düzeyinin yüksek olması ($r>.7$) da olumlu yorumlanabilecek bir bulgudur. Bu bulgu katılımcıların bütün boyutlarda ‘yüksek’ düzeyde duyuşsal farkındalık göstermesiyle uyumlu bir tespit olarak değerlendirilebilir.

ÖTMT dersinde öğrenciler hem dijital hem de iki ve üç boyutlu materyal tasarlamakta, bütün süreçlerde bizzat aktif olmakta, kendi seçimlerine göre ve çoğu zaman da eğlenerek materyal tasarlamaktadırlar. Öğrencilerin dersteki

¹⁹ Fatih Çınar, “Din Öğretiminde Öğretmen Yetiştirme Sorunu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/46 (Ekim 2016), 493-513.

uygulamalar neticesinde somut ürünler ortaya koymaları, süreçlerde aktif olmaları ve bütün bunların eğlenceli bir biçimde yapılıyor olması onların bu derse yönelik farkındalık düzeyinin yüksek olmasına katkı sağlamış görünmektedir. ÖTMT dersinde materyal geliştirip sunmak, öğrencilere bir nevi öğretmenlik deneyimi de sunmaktadır. Söz konusu deneyimin öğretmenlik mesleğinin önemine ilişkin bir farkındalık sağladığı gibi öğretimin etkinliğini arttırmada materyal kullanımına ilişkin bir farkındalık sağladığı da düşünülebilir. Bu çerçevede araştırmamızda öğrencilerin materyal kullanmaya istekli olmaları ve bu durumdan memnuniyetlerini bildirmeleri ÖTMT dersinin yürütücülerinin söz konusu duyuşsal farkındalığın gelişimine önem verdiğini gösterebilir.

Kuşkusuz bu çalışmada ulaşılan sonuçlar ve yorumlar öğretim elemanları kadar dersin işleniş biçimiyle de yakından ilgilidir. Bu çalışmanın örnekleme kapsamında elde edilen bilgilere göre ÖTMT dersi İlahiyat/İslami İlimler fakültesindeki diğer derslerden farklı işlenmektedir. Bu derste öğretim programlarında yer alan kazanımlar dikkate alınarak öğrencilerin materyal geliştirme ilke ve kurallarını uygulayıp, uygun materyaller geliştirmesi beklenmektedir. Bu açıdan ÖTMT dersi öğrenme psikolojisi, gelişim psikoloji, özel öğretim yöntemleri, öğretim ilke ve yöntemleri gibi eğitim bilimine ait dersler ile materyal geliştirmeye ait teorik bilgilerin terkiinden oluşan bir ders olarak ortaya çıkmakta ve öğrencilerin öğretmenlik yeterliliği algısı ile ilgili oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Bu dersin öğretmenlik yeterliliği algısı ile ilgili söz konusu bağı, katılımcıların bu dersin öğretimine yönelik duyuşsal farkındalığın artmasında rol oynamış görünmektedir. Öğrenciler bu ders sayesinde alan bilgisi, eğitim psikolojisi, iletişim becerisi, rehberlik, yaratıcılık, etkili sunum yapma, sınıf yönetimi, bilgisayar ve internet kullanmaya ait teknik beceriler gibi alanlarda gelişme gösterdiklerini fark etmişlerdir.²⁰ Öğrencilere kazanımlar doğrultusunda materyalleri seçme, özgün tasarımlar yapabilme, ürünlerini başkalarına sunma ve üzerinde tartışma imkanı verilmediği takdirde yukarıda ulaşılan sonuçların ve yorumların geçerliliği şüpheli olacaktır. Bu açıdan öğretmen adaylarına hazırladıkları materyalleri sınıfa hatta internet platformlarında tüm paydaşların yorum ve eleştirilerine açık hale getirilmesi söz konusu etkileşimleri arttıracığı düşünülmektedir.

Alan yazınında yüksek din öğretimi gören lisans öğrencilerinin ÖTMT dersini almasının onların duyuşsal yetkinliklerinde birtakım değişmelere neden olduğunu tespit eden bazı çalışmalar yapılmıştır. Örneğin Yorulmaz çalışmasında,²¹ ÖTMG dersinin yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin öğretim teknolojileri ve materyallere karşı olumlu bir tutum geliştirmede etkili olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Bayraktar çalışmasında,²² ÖTMT dersinde üretilen ve sergilenen somut öğretim materyallerinin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarına çok nitelikli bir etkiyeşim imkânı sunduğunu ve mesleki bir farkındalık kazandırdığını tespit etmiştir. Farklı alanlardaki çalışmalarda, öğretmen adayları için ÖTMT derslerine karşı olumlu tutumların geliştiği rapor edilmiştir. Sönmez vd., Fen Bilgisi ve Fizik öğretmenliği bölümlerinde, Güneş ve Aydoğdu-İskenderoğlu ise İlköğretim Matematik bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının ÖTMT/ÖTMG dersine karşı *yararlı görme, gerekli görme, hoşlanma, yadsımama* vb. açılardan olumlu tutum geliştirdiğini tespit etmişlerdir.²³ Çelikkaya ve Kürümlüoğlu çalışmalarında,²⁴ Sosyal Bilgiler alanındaki öğretmen adaylarının ÖTMT dersine yönelik tutumlarının *öğretmenlik meslek bilgisine katkısı, farklı materyallerle nasıl verimli ders işleneceğini öğretmesi, iletişim becerilerini geliştirmesine katkı sağlaması* vb. nedenlerden dolayı ÖTMT dersini olumlu olarak tespit etmişlerdir. Bakaç ve Özen,²⁵ Güven,²⁶ Kinay vd.,²⁷ Alım,²⁸ ve Aktepe²⁹ çalışmalarıyla ÖTMT/ÖTMG derslerinin bu derse yönelik duyuşsal farkındalık özellikleri kazandırdığını tespit eden diğer yazarlardır.

²⁰ bk. Muhammet Mustafa Bayraktar, *Öğretim Materyalleri ve Din Öğretiminde Somut Materyal Örnekleri* (Ankara: Nobel Yayınları, 2023), 191-192.

²¹ Yorulmaz, "ÖTMG Dersinin Öğretim Teknolojileri ve Materyallere Karşı Olumlu Tutum Geliştirmeye Etkisi", 157-177.

²² bk. Bayraktar, *Öğretim Materyalleri ve Din Öğretiminde Somut Materyal Örnekleri*, 191-192.

²³ Erdal Sönmez vd., "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Öğrenci Açısından Öneme Yönelik Bir Araştırma", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 34/3 (Nisan 2015), 469-488.

²⁴ Ceren Utkugün, "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersi Uygulamaları ve Geri Bildirimler Hakkında Görüş ve Deneyimleri", *Araştırma ve Deneyim Dergisi* 6/2 (Aralık 2021), 76-93; Tekin Çelikkaya - Mutlu Kürümlüoğlu, "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri", *Researcher* 5/4 (2017), 770-789.

²⁵ Ebru Bakaç - Raşit Özen, "Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine Yönelik Tutumları, Yaratıcılık Algıları ve Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişki", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16/1 (Mart 2016), 41-61.

²⁶ Semra Güven, "Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme Dersinin Kazandırdığı Yeterlikler Yönünden Değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği)", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 4/2 (2006), 165-179.

²⁷ İsmail Kinay vd., "Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı (ÖTMT) Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 25 (2015), 119-135.

²⁸ Mete Alım, "Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı/Geliştirme Dersinde Elde Ettikleri Kazanımlar", *Doğu Coğrafya Dergisi* 20/33 (2015), 1-10.

²⁹ Vedat Aktepe vd., "Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı (ÖTMT) Dersinin Öğretmen Adaylarının Mesleki Kazanımlarına Etkisine İlişkin Farklı Değişkenlere Göre Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi", *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/2 (Nisan 2018), 31-43.

Cinsiyet değişkenine göre ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalığın değişiminde *değer verme* boyutu dışındaki boyutlarda ve ölçeğin genelinde kız öğrencilerin aleyhine anlamlı bir farklılaşma görülmesi, ÖTMT dersinin verimliliği ve İlahiyat eğitiminin niteliği açısından olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu derse ait duyuşsal farkındalık hem öğrencilerin öğrenmenin doğasına ve gerçekleşmesine yönelik tutumlarıyla hem de kendilerinin bir takım teknik becerilere sahip olmalarına yönelik tutumlarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. ÖTMT dersi bilgisayar, internet, teknoloji ve programlamaya dair bir takım teknik becerilerle ilgili olduğu için söz konusu farklılaşmanın bu tür becerilerle ilgisi göz önüne alındığında bu becerilerin kazandırılmasında bilhassa kız öğrenciler aleyhine bir farklılaşma görülmesi eğitimsel ve toplumsal açıdan cinsiyet farklılaşmasına dayanan bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda önemli bir oranda bilgisayar ve internet kullanımına dayanan ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalığın oluşumunda cinsiyet farklılaşması boyutunda söz konusu becerilerin etkisi daha derin araştırılmalıdır. Nitekim çalışmamızdaki betimleyici tablolar incelendiğinde oransal olarak ileri düzeyde bilgisayar becerisine sahip olma açısından erkek öğrencilerin (%18,6) kız öğrencilerden (% 9.2) daha fazla olduğu görülmektedir. İpek çalışmasında,³⁰ yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencileri arasında öğrenmenin yeteneğe bağlı olup olmadığı inancı açısından erkek öğrencilerin anlamlı bir şekilde kız öğrencilerden daha az öğrenmenin yeteneğe bağlı olduğuna inandığını tespit etmiştir. ÖTMT dersinin bir takım teknik becerilerle ilişkisinin yanı sıra duyuşsal farkındalığın da bireysel inanç, değer ve tutumlarla ilişkisi düşünüldüğünde İpek'in bulgusu çalışmamızın söz konusu bulgusu ile uyumlu olduğu görülmektedir. Diğer taraftan İpek'in yüksek din öğrenimi gören lisans öğrencileri arasında bilgi okuryazarlığı becerileri düzeyinde ayrıca İder ve İpek'in 21. yüzyıl becerileri (bilgi, internet teknolojilerini ve öğrenme becerilerini içermesi bakımından) konulu çalışmalarında,³¹ cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılaşma görülmemesi, araştırmamızın söz konusu bulgusuyla uyumlu görülmektedir.

Alan yazınında ÖTMT dersine yönelik duyuşsal tutum ve davranışlarda cinsiyet açısından farklılaşma olduğunu bildiren çalışmalar vardır. Türkçe öğretmen adaylarıyla araştırma yapan Yaman çalışmasında,³² kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre ÖTMG dersinin gerekliliğine daha fazla inandıklarını tespit etmiştir. Benzer bir biçimde Karahan ve Kinay vd. de ÖTMT dersi öğretimine yönelik olumlu tutumda kadınlar lehine bir sonuç tespit etmişlerdir.³³ Bunun yanında cinsiyet açısından ÖTMT derslerine yönelik duyuşsal farkındalık özelliklerinde herhangi bir farklılaşma olmadığını tespit eden çalışmalarda³⁴ bulunmaktadır.

Araştırmamızda alt boyut puanları ve ölçeğin genelinden alınan puanlar fakültenin İslami İlimler ya da İlahiyat olmasının ÖTMT dersi öğretimine yönelik farkındalık düzeyini istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştırmadığını göstermektedir. Fakülte adına göre bir değişimin yaşanmaması yüksek din öğretimin niteliği açısından olumlu yorumlanacak bir bulgudur. Bunun yanında mezun olunan lise türü açısından da ÖTMT dersine yönelik bir farklılaşma görülmemiştir. AİHL/İHL adına herhangi olumsuz bir durumu yansıtacak farklılaşmanın görülmemesi aynı ortaöğretim düzeyindeki din öğretiminin niteliği açısından olumsuz bir durumun olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca mezun olunan lise türünün ÖTMT dersinin hazırbulunuşluk düzeyi açısından anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı da ifade edilebilir.

Fakülte türü ve mezun olunan lise değişkeninde olduğu gibi sınıf düzeyi değişkeni açısından da katılımcıların ÖTMT dersine yönelik farkındalık düzeyinin anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Bu durumda söz konusu dersin hangi sınıf düzeyinde verilmesi gerektiği tartışmalarına yardımcı olabilecek bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Yaman çalışmasında,³⁵ dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının üçüncü sınıftaki öğretmen adaylarına göre derse karşı tutumlarının daha olumlu yönde olacağını ifade etmiştir. Kinay vd. ise çalışmalarında,³⁶ ÖTMT/ÖTMG derslerinin ara sınıfta yahut son sınıfta olmasının derse karşı geliştirilen tutumları etkilemediğini tespit etmişlerdir.

³⁰ Fatih İpek, *Yüksek Din Öğretiminde Bilgi Anlayışı ve Bilgi Becerileri* (Konya: Kitap Dünyası, 2021).

³¹ Saadet İder - Fatih İpek, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Becerileri Üzerine Bir İnceleme", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 28/2 (Aralık 2023), 183-203.

³² Havva Yaman, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Türkçe Öğretiminde Teknoloji Kullanımına İlişkin Yeterlilik ve Algıları", *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 7 (2007), 57-71.

³³ Kinay vd., "Öğretmen Adaylarının Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", 119-135; Berna Ürün Karahan, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Kafkas Üniversitesi Örneği)", *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları* 4/2 (2016), 26-35.

³⁴ Güven, "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Kazandırdığı Yeterlilikler Yönünden Değerlendirilmesi", 165-179; Alım, "Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı/Geliştirme Dersinde Elde Ettikleri Kazanımlar", 1-10; Aktepe vd., "Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı (ÖTMT) Dersinin Öğretmen Adaylarının Mesleki Kazanımlarına Etkisine İlişkin Farklı Değişkenlere Göre Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi", 31-43.

³⁵ Yaman, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yeterlilik ve Algıları", 57-71.

³⁶ Kinay vd., "Öğretmen Adaylarının Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", 119-135.

ÖTMT dersinin yüzyüze ya da online yapılması genel olarak dersin öğretimine yönelik farkındalık düzeyinde anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır. Ancak 'değer verme' ve 'kişilik haline getirme' boyutunda yüzyüze eğitim lehine farklılaşma olduğu görülmektedir. Bu bulgular ÖTMT derslerinde online eğitimin niteliği açısından genel olarak olumsuz bir durumun söz konusu olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca alt boyutlardaki yüzyüze eğitim lehine görülen farklılaşmanın 'değer verme' ve 'kişilik haline getirme' boyutunda olması yüzyüze eğitimde öğrenci-öğretmen iletişiminin yoğunluğunun ve kalitesinin yansımaları olarak yorumlanabilir.

Katılımcıların paydaş olarak fakültelerinden, programlardan ve müfredat/ders içeriğinden memnuniyet durumunun ve öğrenci olarak önemsenme algısının ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinde anlamlı farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür. Genel olarak fakültelerinden, fakültenin programlarından ve ders içeriklerinden memnuniyetini bildiren, fakültesinde önemsendiğini düşünen katılımcıların ÖTMT dersi öğretimine yönelik farkındalık düzeyleri anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Bütün bunların yanı sıra mesleki yatkınlık açısından kendini ilahiyatçı olmaya yatkın gören öğrencilerin kendini yatkın görmeyenlere göre söz konusu farkındalık düzeyine daha yüksek sahip olduğu görülmüştür. Kuşkusuz bu durum genel psikoloji ve eğitim psikoloji literatürüyle uyumlu bir durum olarak yorumlanmalıdır. Zira söz konusu bulgular çoğunlukla iç yönelimli inanç, tutum ve davranışların dış yönelimli olanlardan daha etkin olduğu kabulüyle uyumludur.³⁷ Duyuşsal farkındalık çoğunlukla iç yönelimli eylem ve kabullere dayandığı için söz konusu bulgular normal bir gelişim öngörüsünü yansıtmaktadır. İç yönelimli tutum ve davranışların duyuşsal farkındalık üzerindeki olumlu etkisi katılımcıların fakülte seçimi etkeninde de görülmektedir. Zira araştırma bulgularına göre fakültesini kendi isteği ile tercih eden katılımcılar, iş imkânı motivasyonu ile tercih edenlerden anlamlı olarak daha yüksek duyuşsal farkındalık düzeyine sahiptir. Katılımcıların içsel-dışsal yönelim ve motivasyonları ilgili olan ancak daha farklı bir bağlamda ele alınması gereken bir diğer bulgu ise 'ders içeriğinin öğrenmeyi istediği' bilgiler ya da 'öğrenmek zorunda olduğu' bilgilerden oluştuğunu düşünen her iki grubun ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyinde farklılaşma görülmemiş olmasıdır. Bu bulgu bir taraftan içsel motivasyon ile dışsal motivasyon arasında farklılık görülmemesinden dolayı yeni bağlamlarda çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu gösterirken diğer taraftan ÖTMT ders içeriği ile ilgili öğrenci algısının hem öğrenilmesi gereken hem de öğrenilmek istenen bilgiler olarak kategorize edildiği şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyi onların bu derse ait akademik başarı düzeyini etkilememiş görülmektedir. Bu bulgu alan yazınındaki diğer çalışmaların bulguları ile uyumlu görünmemektedir. Kinay vd., ÖTMT dersine ait akademik başarının bu derse karşı geliştirilen tutumla ilgili farklılaşmaya neden olduğunu, akademik başarısı yüksek öğrencilerin daha olumlu tutum sergilediğini tespit etmişlerdir. Derse ait akademik başarı ile dersin öğretimine yönelik farkındalık düzeyinin ilişkisiz olması başka bir deyişle bir derse yönelik farkındalık düzeyinin akademik başarıya yansımamış olması eğitim açısından bir sorun olarak görülmelidir. Öncelikle bu durum ÖTMT dersine yönelik duyuşsal farkındalığın neden ders başarısına yansımamış olduğunu ele alan farklı desenlerdeki araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. İkinci olarak ise bu durum daha çok değerlendirme sisteminin ayırt edici niteliğinin olmaması olarak yorumlanabilir. Bulgular İlahiyat fakültelerinde pedagojik formasyon derslerinde değerlendirme sisteminin çoğunlukla çoktan seçmeli testlerle ve hafızadaki bilginin sınav kâğıdına geçirilebilme derecesini ölçen yazılı sınavlar şeklinde yapılması, öğrencilerin bilgiyi arama, edinme, değerlendirme ve kullanma davranışlarındaki beceri düzeyinin göz ardı edildiğine işaret olarak da yorumlanabilir. Zira alan yazınında birçok yazar İlahiyat eğitimindeki değerlendirme sisteminin eksikliklerinden ve işlevsizliğinden yakınmaktadır. İlahiyat fakültelerindeki öğrencilerin bilgileri ezberlemeye ve ezberlenen bilginin sınav saatlerinde yazılı olarak iadesine dayanan değerlendirme sistemi ilgili sorunları dile getiren çalışmalar,³⁸ mevcut değerlendirme araçlarının çeşitlendirilmesini ve derslerde araştırma etkinliklerine yer verilmesinin önemini vurgulamıştır. Bulgular, İlahiyat eğitiminde sınav temelli değerlendirmeye dayalı ders içeriğinin öğrencinin kendi öğrenmelerini yansıtan gerçek hayata uyumlu içeriğe dönüştürülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda fakültelerde öğrenci başarısını değerlendirmede araştırma ve uygulama ödevlerine daha fazla yer verilmesi ve bu ödevlerin değerlendirmesinde bilimsel kriterlere ciddi bir biçimde uyulması, öğrencilerin derslere karşı duyuşsal farkındalığı ile akademik başarıları arasında olması gereken pozitif korelasyonun kurulmasına yardımcı olacaktır. Nitekim Kuloğlu da öğretmen adaylarının görüşlerine göre

³⁷ Ahmet Canan Karakaş, "Manevi Zekanın İç Yönelimli Dindarlık, Affetme Özneliği ve Öznel İyi Oluşla İlişkisi", *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Temmuz 2017), 53-63.

³⁸ bk. Mustafa Köylü, "Türkiye ve Batı Ülkelerinde Yüksek Din Öğretimi: Niteliksel Bir Karşılaştırma", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/3 (2018), 261-278; Şuayip Özdemir - Rahime Kavak, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim İle İlgili Beklentileri (Atatürk ve Erciyes Üniversiteleri Örneği)", *The Journal of Academic Social Science Studies* 5/7 (2012), 529-551; Nevzat Yaşar Aşkoğlu, "İlahiyat Fakültelerinin Eğitime Katkıları ve Kaliteye Yolculuk", *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* IX/1 (2005), 1-10.

ÖTMT dersini incelediği çalışmasında³⁹ öğrencilerin kendi seçtikleri ve dönem sonunda sergileyebildikleri bireysel ödevler hazırlamanın gerekliliğine inandığını tespit etmiştir.

Bilgisayar kullanma becerisi algısı ile ÖYDF Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememesi dikkat çekici bir durumdur. Normal bir farklılaşma öngörüsü, bilgisayar kullanma becerileri ile ÖTMT dersi duyuşsal farkındalık düzeyi arasında bilgisayar kullanma becerisi yüksek olanlar lehine farklılaşma olacağı şeklindedir. Diğer bir dikkat çekici bulgu da 'değer verme, örgütlenme ve kişilik haline getirme' boyutlarında orta düzey bilgisayar kullanma becerisine sahip olan katılımcıların söz konusu duyuşsal farkındalıklarının düşük düzeyde bilgisayar kullanma becerisine sahip olanlardan yüksek olmasıdır. Normal bir farklılaşma öngörüsü, yüksek düzey ile düşük düzey arasında farklılaşma olması şeklindedir. Nitekim alan yazınındaki çalışmalar,⁴⁰ bu öngörüü desteklemektedir. Bu durum katılımcıların kendilerinin bilgisayar kullanma becerileri ile ilgili algılarının sorgulanması gerektiğini göstermektedir. Bilhassa orta düzey bilgisayar kullanma becerisine sahip olduğunu ifade edenler ile yüksek düzey olduğunu ifade edenler kendilerini doğru kategoride konumlandıramadıkları ihtimali göz ardı edilmemelidir. Nitekim Erpay'ın çalışmasında,⁴¹ İlahiyat mezunlarının teknolojik araçları kullanma konusunda kendini yeterli ve çok yeterli görenler ile orta düzeyde görenlerin sayısı oransal olarak oldukça yakın görülmektedir.

SONUÇ

Araştırmamızdan elde edilen sonuçları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin genel ve ölçeğin bütün alt boyutlarda 'yüksek' olduğu tespit edilmiştir (bk. Tablo 2; Tablo 3; Tablo 4).
2. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrenciler lehine bir farklılık arz ettiği tespit edilmiştir (Tablo 5).
3. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin öğrenim görülen fakülte türüne göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 6).
4. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 7).
5. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin mezun olunan lise türüne göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 8).
6. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin söz konusu dersi online ya da yüzyüze alma durumlarına göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 9).
7. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin fakülte memnuniyet değişkenine göre farklılık arz ettiği tespit edilmiştir (Tablo 10).
8. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin fakülte programından duyulan memnuniyet değişkenine göre farklılık arz ettiği tespit edilmiştir (Tablo 11).
9. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin ilahiyatçı olmaya yatkınlık değişkenine göre farklılık arz ettiği tespit edilmiştir (Tablo 12).
10. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin fakültede önemsenme algısına göre farklılık arz ettiği tespit edilmiştir (Tablo 13).
11. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin ders içeriğindeki bilgileri öğrenmeye yönelik algılarına göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 14).
12. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin söz konusu dersteeki başarı durumuna göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 15).

³⁹ Kuloğlu, "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım Dersi", 33-44.

⁴⁰ bk. Kinay vd., "Öğretmen Adaylarının Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", 119-135; Yaman, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yeterlilik ve Algıları", 57-71.

⁴¹ İlyas Erpay, "Yaygın Din Eğitim Kurumlarında Teknolojinin Önemi ve Kullanımı", *e-Sarkiyat İlimi Araştırmalar Dergisi* 11/3 (Aralık 2019), 1318-1352.

13. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin kendilerini bilgisayar kullanma becerisi açısından tanımladıkları duruma göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 16).

14. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin kendilerini bilgisayar kullanma becerisi açısından tanımladıkları duruma göre farklılık arz etmediği tespit edilmiştir (Tablo 17).

15. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin öğrencilerin fakülteyi tercih etme durumuna göre farklılık arz ettiği tespit edilmiştir (Tablo 17).

ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyini ele almaya çalıştığımız araştırmada ulaştığımız sonuçlara göre şu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerinin önemsenmesi ve söz konusu farkındalığın 'yüksek' düzeye çıkarılması önerilebilir.

2. Fakülte memnuniyet düzeyinin yükselmesi, yüksek din öğretimi gören öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeylerini yükseltmektedir. Öğrenci memnuniyeti, fakülteye bağlılık ve etkinliklere katılım ile kendini göstermektedir. Bu çerçevede yüksek din öğretimi kurumlarının öğrenim için yeterli ve güvenli alanlar oluşturmaları önerilebilir.

3. Öğrenciler kendilerini ilahiyatçı olmaya yatkın hissettikçe, ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyleri yükselmektedir. Bilgiye ulaşma yollarındaki kolaylık ve çeşitlilik kadar bilgiyi deneyimleme durumu da öğrencilerin katılımını yükselten bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede yüksek din öğretimi öğrencilerinin ilahiyatçı olmaya yatkınlıklarını deneyimleyebilecekleri mesleki, sosyal ve manevi hizmet faaliyetlerine yönlendirilmeleri önerilebilir.

4. Fakültede önemsenme algısı yükseldikçe, öğrencilerin ÖTMT dersi öğretimine yönelik duyuşsal farkındalık düzeyleri de yükselmektedir. Önemsenme algısı, öğrencilerin derse ve fakülteye yönelik tutumlarını, fakültede bireyler arası ilişkileri ve öğrenmeye yönelik eğilimleri etkilemektedir. Bu çerçevede öğrencilerin akademik ve akademik olmayan faaliyetler yanında, fakültenin öğrencileri ve öğretim elemanlarıyla sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurmaları aidiyet duygusunun gelişmesini, kurumun değerlerinin benimsenmesini ve fakültede kabul görmelerini sağlayabilir.

5. ÖTMT dersi öğretimine yönelik öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarını tespit etmek ayrıca bu doğrultuda iyileştirmeler yapmak öğrenci aidiyetini ve katılımını teşvik edebilir. Katılımı arttırmak için öğrencilerden aktif olarak ve tüm iletişim kanallarından geri bildirim almak ve öğrencilerin memnuniyetini düzenli olarak ölçmek kadar öğretimin de sürekli geliştirilmesi önerilebilir.

6. ÖTMT dersi öğretimine yönelik öğrencilerin duyuşsal farkındalık düzeylerini yükseltmek ve öğrencileri ilgili derse karşı teşvik etmek için öğrencilerin teknoloji ile etkileşimini sağlayacak çeşitli yöntem ve tekniklerin değerlendirilmesi de önerilebilir.

Etik Komite Onayı: 19.01.2022 tarih ve 2022/01/14 sayılı Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu kararı ile etik komite onayı alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Yazar Katkıları: Fikir- M.M.B., F.İ.; Tasarım- M.M.B., F.İ.; Denetleme- M.M.B., F.İ.; Kaynaklar- M.M.B., F.İ.; Veri Toplanması ve İşlenmesi- M.M.B., F.İ.; Analiz ve Yorum- M.M.B., F.İ.; Literatür Taraması- M.M.B., F.İ.; Yazıyı Yazan- M.M.B., F.İ.; Eleştirel İnceleme- M.M.B., F.İ.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Kırşehir Ahi Evran University (Date: 19.01. 2022, Number: 2022/01/14).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from the participants who participated in this study.

Author Contributions: Concept- M.M.B., F.İ.; Design- M.M.B., F.İ.; Supervision- M.M.B., F.İ.; Resources- M.M.B., F.İ.; Data Collection and Processing- M.M.B., F.İ.; Analysis and Interpretation- M.M.B., F.İ.; Literature Search- M.M.B., F.İ.; Writing Manuscript- M.M.B., F.İ.; Critical Review- M.M.B., F.İ.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Aktepe, Vedat vd. "Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı (ÖTMT) Dersinin Öğretmen Adaylarının Mesleki Kazanımlarına Etkisine İlişkin Farklı Değişkenlere Göre Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi". *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/2 (Nisan 2018), 31-43.
- Akyürek, Süleyman. "İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersi İle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Yeterliklerine İlişkin Algıları". *Değerler Eğitimi Dergisi* 10/23 (Haziran 2012), 7-17.
- Alım, Mete. "Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı/Geliştirme Dersinde Elde Ettikleri Kazanımlar". *Doğu Coğrafya Dergisi* 20/33 (2015), 1-10.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. "İlahiyat Fakültelerinin Eğitime Katkıları ve Kaliteye Yolculuk". *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (2005), 1-10.
- Ateşmen, Yasemin. *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Değerler Eğitimi ve Din Öğretiminde Yararlanılan Materyallerin İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Bakaç, Ebru - Özen, Raşit. "Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine Yönelik Tutumları, Yaratıcılık Algıları ve Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişki". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16/1 (Mart 2016), 41-61. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2016.16.1-5000182910>
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi, 7. Baskı, 2009.
- Bayraktar, Muhammet Mustafa. "Evaluation of Studies on Technology in Religious Education Published in Turkey". *Enriching Teaching and Learning Environments with Contemporary Technologies*. ed. Mehmet Durnalı - İbrahim Limon. 241-257. USA: IGI Global, 2020.
- Bayraktar, Muhammet Mustafa. *Öğretim Materyalleri ve Din Öğretiminde Somut Materyal Örnekleri*. Ankara: Nobel Yayınları, 2023.
- Bozpolat, Ebru - Arslan, Aysel. "Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri". *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi* 9/3 (Kasım 2018), 60-84. <https://doi.org/10.19160/ijer.463977>
- Büyüköztürk, Şener vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı, 2008.
- Çelikkaya, Tekin - Kürümlüoğlu, Mutlu. "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri". *Researcher* 5/4 (2017), 770-789.
- Çınar, Fatih. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Adaylarının Öğretim Amaçlı Teknolojiyi Kullanma ve Materyal Geliştirme Tutum ve Özgüvenleri Üzerine Bir Araştırma". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (Aralık 2014), 115-139.
- Çınar, Fatih. "Din Öğretiminde Öğretmen Yetiştirme Sorunu". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/46 (Ekim 2016), 493-513.
- Demir, Ömer - Cesur, Fatma. "Dkab ve İhl Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Derslerinde Kullandıkları Öğretim Teknolojileri-Materyaller ve Konuya İlişkin Görüşleri". *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10 (Aralık 2019), 63-97.
- Deniz, Sultan. *Din Eğitiminde Teknoloji ve Materyal Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Duman, Bilal - Yakar, Ali. "Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Ölçeği". *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi* 6/1 (Mart 2017), 200-229. <https://doi.org/10.30703/cije.321453>
- Erpay, İlyas, "Yaygın Din Eğitim Kurumlarında Teknolojinin Önemi ve Kullanımı". *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 11/3 (Aralık 2019), 1318-1352.
- George, Darren - Mallery, Paul. *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. NY: Routledge, 2016.
- Güneş, Adem. "DKAB Dersinde Teknolojik Materyal Kullanımı ve DKAB Öğretmenlerinin Teknolojik Materyal Kullanma Eğilimleri (Gaziantep İli Örneği)". *Cumhuriyet İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1 (Haziran 2012), 479-506.
- Güneş, Adem. *Din Öğretimi Materyalleri*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 3. Baskı, 2017.
- Güneş, Gönül - Aydoğdu İskenderoğlu, Tuba. "İlköğretim Matematik Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine Yönelik Yaklaşımları". *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 34/3 (Nisan 2015), 469-488.
- Güven, Semra. "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Kazandırdığı Yeterlikler Yönünden Değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği)". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 4/2 (2006), 165-179.
- İder, Saadet - İpek, Fatih. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Becerileri Üzerine Bir İnceleme". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 28/2 (Aralık 2023), 183-203. <https://doi.org/10.58568/firatilahiyat.1343560>

- İnce, Betül. *Din Kültürü Ahlak Bilgisi ve İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojisi ve Materyal Kullanımına İlişkin Görüşleri*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- İpek, Fatih. *Yüksek Din Öğretiminde Bilgi Anlayışı ve Bilgi Becerileri*. Konya: Kitap Dünyası, 2021.
- Karakaş, Ahmet Canan. "Manevi Zekanın İç Yönelimli Dindarlık, Affetme Özneliği ve Öznel İyi Oluşla İlişkisi". *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Temmuz 2017), 53-63. <https://doi.org/10.32711/tiad.350504>
- Kinay, İsmail vd. "Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı (ÖTMT) Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 25 (2015), 119-135.
- Korkmaz, Mehmet. "İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Materyal Geliştirme Durumları". *Bilimname* 36 (Nisan 2018), 175-216. <https://doi.org/10.28949/bilimname.380607>
- Köylü, Mustafa. "Türkiye ve Batı Ülkelerinde Yüksek Din Öğretimi: Niteliksel Bir Karşılaştırma". *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/3 (2018), 261-278.
- Kuloğlu, Ayşenur. "Öğretmen Adaylarına Göre Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım Dersi". *Turkish Journal of Educational Studies* 6/1 (Ocak 2019), 33-44.
- Kuzucu, Yaşar. "Duygusal Farkındalık Düzeyi Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* III/29 (2006), 51-64.
- Kuzucu, Yaşar. *Duyguları Fark Etmeye ve İfade Etmeye Yönelik Bir Psiko-Eğitim Programının, Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Farkındalık Düzeylerine, Duyguları İfade Etme Eğilimlerine Psikolojik ve Öznel İyi Oluşlarına Etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006.
- Küçükahmet, Leyla. *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 11. Baskı, 2000.
- Özdemir, Şuayip - Kavak, Rahime. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim İle İlgili Beklentileri (Atatürk ve Erciyes Üniversiteleri Örneği)". *The Journal of Academic Social Science Studies* 5/7 (2012), 529-551.
- Sarı, Belemir. *Duygusal Farkındalık Düzeyi Ölçeği İle Uluslararası Duygusal Resim Sistemi Resimlerine Verilen Valans (Değerlik) Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Schreglmann, Sinan - Demir, Rıdvan. "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersinde Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/1 (Haziran 2022), 116-134. <https://doi.org/10.30627/cuilah.1095505>
- Sönmez Erdal, vd. "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Öğrenci Açısından Öneme Yönelik Bir Araştırma". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 3 (2010), 113-119.
- Şimşek, Eyüp. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojileri Alanındaki Yeterlikleri". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/3 (Ekim 2018), 1631-1648.
- Turan, Emine Zehra. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Bilgisayar Teknolojilerini Kullanım Düzeylerine İlişkin Görüşleri". *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1 (Kasım 2012), 23-41.
- Utugün, Ceren. "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersi Uygulamaları ve Geri Bildirimler Hakkında Görüş ve Deneyimleri". *Araştırma ve Deneyim Dergisi* 6/2 (Aralık 2021), 76-93. <https://doi.org/10.47214/adeder.1018585>
- Uzunöz, Abdulkadir vd. "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersinin, Mesleki Açından Kazandırdıklarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri: Nitel Bir Çalışma". *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 5/3 (Kasım 2017), 317-339. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.5c3s14m>
- Ürün Karahan, Berna. "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Kafkas Üniversitesi Örneği)". *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları* 4/2 (2016), 26-35.
- Yaman, Havva. "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Türkçe Öğretiminde Teknoloji Kullanımına İlişkin Yeterlilik ve Algıları". *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 7 (2007), 57-71.
- Yazıcı, Sema. *Üniversite Öğrencilerinin Gestalt Temas Biçimleri İle Kişilik Özellikleri ve Duygusal Farkındalıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Yorulmaz, Bilal. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Programı Kapsamında Aldıkları ÖTMG Dersinin Öğretim Teknolojileri ve Materyallere Karşı Olumlu Tutum Geliştirmeye Etkisi". *International Journal of Social Science* 51 (Kasım 2016), 157-177. <https://doi.org/10.9761/JASS3611>
- YÖK, Erişim (11 Şubat 2023). <https://istatistik.yok.gov.tr/>

EXTENDED SUMMARY

Until the current changes, the Instructional Technologies and Material Design courses were among the pedagogical formation courses given in higher religious education institutions in our country. One of the aims of this course is to provide Religious Culture and Moral Knowledge course teacher candidates with experience in the integration of instructional technologies into religious teaching. The other aim of this course is to provide these prospective teachers with the skills to design, develop and apply religious teaching materials. For this purpose, theoretical information about the instructional technologies and material design is given in the theoretical part of the course. In the practical part of the course, such materials as concept network, meaning analysis table, flow chart, rotating diagram, systems concept map, concept cartoon, brochure, poster and puzzle are developed. It is important for students of the Faculty of Theology/Islamic Sciences, who can work as Religious Culture and Ethics teachers in formal education institutions affiliated with the Ministry of National Education after their graduation, can use instructional technologies and design materials to teach the courses effectively, efficiently and student-centered. In this context, the research aimed to determine the affective awareness levels of the Faculty of Theology/Islamic Sciences students regarding the teaching of the Instructional Technologies and Material Design (ÖTMT) course. To achieve this aim, the affective awareness levels of the students of the Faculty of Theology/Islamic Sciences were examined through dimensions such as receiving, reacting, valuing, organizing and personalizing regarding the teaching of the Instructional Technologies and Material Design course. The fact that the "Affective Awareness Level" of the Faculty of Theology/Islamic Sciences students for the course in question has not been measured before is a reason that makes the research important. The sample of the study consisted of a total of 371 students studying in the 3rd and 4th grades at Kirşehir Ahi Evran University Faculty of Islamic Sciences, Kilis 7 Aralık University Faculty of Islamic Sciences and Necmettin Erbakan University Faculty of Theology in the fall semester of the 2021-2022 Academic Year. In this research conducted at a descriptive level, the scanning method was used. In this context, in carrying out the research step by step; Processes such as literature review and evaluation, preliminary interviews with faculties, possible population and sample determination, ethics committee procedures, data collection, analysis and evaluation were carried out. According to the findings of the study, it was observed that the affective awareness level of students who received higher religious education towards the ÖTMT course was "high". The level of affective awareness towards the ÖTMT course did not show a significant difference according to whether the name of the faculty is Theology or Islamic Sciences, grade level, type of high school graduated from and course success. There were significant differences in terms of gender, computer usage level, and satisfaction level with faculty and programs. Depending on the results obtained in the research, it is recommended to examine the relationship between ÖTMT course success and affective awareness levels towards ÖTMT courses through studies with different designs. In addition, it is recommended to raise awareness of the use of technology and materials in faculties that train Religious Culture and Ethics teacher candidates for a skill-based and interesting religious education. In addition, it is recommended to create elective courses such as digital literacy and technology literacy that will support the ÖTMT course in higher religious education institutions and encourage students to choose these courses. When looking at the relationship between ÖTMT course success and the level of affective awareness for this course, it is recommended that the materials they produce during a semester should be taken into account while determining the success of teacher candidates. Again, in the light of the results of our research, it is recommended to improve students' faculty affiliation as a contribution to improving Religious Culture and Ethics teacher candidates' skills in using instructional technologies effectively and designing materials.